

شناسایی شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب در سازمان های دولتی شهرستان مسجد سلیمان با رویکرد تحلیل مضمون

مهدی براتی

کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول).
Mehdibarati.ir@gmail.com

دکتر محمدتقی قندهاری

استادیار گروه مدیریت، دانشگاه پیام نور، اصفهان، ایران.
ghandehari@pnu.ac.ir

دکتر محمد مهتری

استادیار گروه مدیریت، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
m.mehtari109@gmail.com

چکیده

این تحقیق با هدف شناسایی شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب با رویکرد تحلیل مضمون انجام شده است. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع داده ها یک تحقیق کیفی محسوب میشود. جامعه آماری این تحقیق شامل خبرگان سازمان های دولتی شهرستان مسجد سلیمان است که از میان آنها تعداد ۱۶ نفر با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند قضاوتی با در نظر گرفتن معیارهای خبرگی به عنوان حجم نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده های مورد نیاز مصاحبه نیمه ساخت یافته با خبرگان بوده است فرآیند انجام مصاحبه تا رسیدن داده ها به مرحله اشباع نظری ادامه یافت. داده های گردآوری شده با استفاده از روش تحلیل مضمون تحلیل و کدگذاری شدند. همچنین روایی تحقیق از طریق بررسی مشارکت کنندگان و پایایی تحقیق با استفاده از روش محاسبه پایایی بین دو کدگذار انجام شد که نتایج حاصله نشان دهنده روایی و پایایی مناسب کد گذارهای انجام شده می باشد. طبق نتایج به دست آمده تعداد ۴۴ مضمون پایه در قالب ۹ مضمون سازمان دهنده و یک مضمون فراگیر تحت عنوان سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب شناسایی شدند. یافته های تحقیق نشان داد که مولفه ها و شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب شامل (۱) قانون مداری با شاخص (۲) مسؤولیت پذیری مالی با ۴ شاخص (۲) شفافیت مالی با ۵ شاخص، پاسخگویی مالی با ۵ شاخص، (۵) مشارکت جویی مالی با ۳ شاخص، کارایی و اثر بخش مالی با ۶ شاخص، (۷) نظارت مالی با ۷ شاخص (۸) عدالت مالی با ۵ شاخص، مبارزه با فساد مالی با ۵ شاخص میباشد. بر این اساس مدل مفهومی سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب با تعداد ۴۴ شاخص در قالب ۹ مولفه احصاء گردید.

واژگان کلیدی: سلامت مالی، حکمرانی خوب، سازمان های دولتی.

مقدمه

در سال های اخیر، مسأله فساد مالی نظیر اختلاس های خرد و کلان به موضوع و معضل مهم اقتصادی در کشورهای در حال توسعه بدل شده به طوری که افکار عمومی را به خود جلب کرده و جو روانی منفی را در سطح جامعه به وجود آورده است. فساد اداری و مالی، یک مشکل رایج در جهان بوده که قرن ها در فرهنگ های مختلف وجود داشته است. فساد به طور معمول، به عنوان سوء استفاده از منافع عمومی برای منافع شخصی، تعریف می شود. فساد عدالت را در جامعه تضعیف میکند. فساد همچنین در تبنانی، تقلب اختلاس، سوء استفاده از قدرت دولت و دیگر فعالیتهای مرتبط، آشکار می

شود. در ادبیات مربوط به زنجیره فساد- توسعه، فسادهای مالی باعث کاهش انگیزه های سرمایه گذاری و کار آفرینی، افزایش هزینه های دولت و در نتیجه برای رشد و توسعه اقتصادی زبان آور است. در این میان، سلامت مالی به معنای فقدان هر گونه مظاهر فساد اداری و مالی است (قائمی اصل و ولایی، ۱۳۹۹).

در همین راستا سلامت مالی به تداوم فعالیت، توان بود آوری، فقدان فساد مالی و عملکرد مناسب سازمان ها در تمامی زمینه ها و فعالیت های اقتصادی اشاره دارد (ملکیان کله بستنی و همکاران، ۱۳۹۸). یکی از ساز و کارهای مهم در تأمین و حفظ سلامت مالی و کاهش مظاهر فساد مالی پیاده سازی اصول و شاخص های حکمرانی خوب در سازمان های دولتی است. حکمرانی خوب در دنیای امروز به ویژه در کشورهای در حال توسعه از مباحث بسیار مهم به شمار می رود که موجب بهبود توزیع درآمدها و برابری فرصت ها می شود. حکمرانی خوب باعث حاکمیت قانون و مدیریت شفاف و پاسخگو در سازمانها و ادارات می شود و به عنوان فرآیندها و ساختارهایی تعریف می شود که روابط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی را با توجه به تعهد به ارزشها، هنجارها و اعمال مردم سالارانه، خدمات توأم با اعتماد و کارهای مبتنی بر صداقت جهت میدهد. به طور مثال، پاسخ گویی و شفافیت موجب قوام و دوام سیاستها، بهبود عملکرد و افزایش سلامت سازمانی در ابعاد مالی و غیر مالی و نیز افزایش اعتماد عمومی نسبت به سازمانها می شود (مرتضوی امامی زواره و همکاران، ۱۴۰۰). مؤلفه ها متعددی از سوی پژوهشگران مختلف برای حکمرانی خوب مطرح شده است از جمله می توان به حاکمیت قانون، مسؤلیت پذیری، پاسخگویی، شفافیت، مشارکت، عدالت، کارایی و اثر بخش نظارت و مبارزه با فساد اشاره نمود (یعقوبی، ۱۳۹۶). در واقع، حکمرانی خوب به فرآیندها و رویه هایی اطلاق میشود که از طریق آنها تصمیمات اتخاذ و کارایی و اثر بخشی در سازمانها اعمال میشود (زارعی و همکاران، ۱۴۰۰). بر این اساس، ارتقاء و حفظ سلامت اداری و مالی در گرو حاکمیت سازو کاری ها حکمرانی خوب است که منجر به کاهش فسادهای اداری و مالی در سازمان ها می شود به حکمرانی خوب علاوه بر تضمین سلامت اداری و مالی، مایه تقویت تحقق جامعه مدنی، سیاستهای اقتصادی، افزایش رشد و توسعه اقتصادی، افزایش سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی نیز می شود. بر این اساس، رابطه دو سویه میان سلامت مالی و بهبود حکمرانی خوب بر قرار بوده که نتیجه آن کاهش شاخص های فساد و افزایش سلامت اداری و مالی خواهد بود. در نهایت حکمرانی خوب، زمینه ساز توسعه و بهبود کارکردهای سازمان های دولتی و دیگر بخشهای هر کشور می باشد (یعقوبی، ۱۳۹۶). با بررسی های به عمل آمده، مشخص گردید که شاخصهای حکمرانی خوب تأثیر مثبتی بر اصلاحات مالی سازمان ها دارد و میتواند در حل مشکلات و معضلات بخش های مالی سازمان ها برای تأمین سلامت مالی و بهره وری سازمان ها کمک شایانی کند (طبقی اکبری و همکاران، ۱۳۹۹). حبیبی بنافتی و همکاران (۱۴۱) مدل سلامت سازمانی را در سه مقوله ی سازمانی، مدیریتی و رفتاری تدوین کردند. بر پایه نتایج تحقیق بزرگ اصل و همکاران (۱۴۰۱) حاکمیت شرکتی بر سلامت مالی بانک ها تأثیر مثبت و معناداری دارد. نتایج پژوهش آریایی و همکاران (۱۴۰۱) حاکی از آن است که مولفه های حکمرانی خوب همچون قانون گرایی، پاسخگویی، شفافیت، مشارکت، عدالت و انصاف، قدرت، مشروعیت، مدیریت ریسک، انعطاف پذیری، ظرفیت دولت، اثر بخشی و تعاملات سازمانی می توانند در تبیین معضلات قوه مجریه نقش مؤثری ایفاء کنند. نتایج تحقیق حریری و همکاران (۱۴۰۱) نشان میدهد سه دسته عوامل همچون شفافیت در قانون گذاری، قانون گذاری مطلوب و سامانه های اطلاع رسانی دولتی از عوامل مؤثر در اجرای حکمرانی خوب محسوب می شوند.

صادقی عمر و آبادی و کاظمی (۱۴۰۱) در تحقیقی نشان دادند با یک حکمرانی خوب می توان تغییرات کسری بودجه و نقدینگی ناشی از چرخه های سیاسی را در اقتصاد ایران کنترل کرد. طاهری (۱۴۰۱) نتیجه می گیرد که عدالت خواهی، نظارت و مبارزه با فساد اداری و مالی از مهم ترین کارکردهای نظام حکمرانی اداری محسوب میشود. نویبان حمزه کلایی و همکاران (۱۴۰۱) مدل حکمرانی خوب مبتنی بر آموزه های دینی را با استفاده از روش نظریه داده بنیاد طراحی

کردند. الفتی (۱۴۰۰) دریافت حکمرانی خوب اثر مثبت و معنا داری بر پاسخگویی دارد. همچنین حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی از طریق پاسخگویی تأثیر مثبت و معنا داری دارد. در نتیجه، با افزایش حکمرانی خوب و پاسخگویی سازمانی، سلامت سازمانی نیز افزایش می یابد. امین و همکاران (۱۴۰۰) نتیجه می گیرند که بهبود حاکمیت شرکتی تأثیر مثبت و معنا داری بر عملکرد مالی شرکتها دارد. بالونژاد نوری و فرهنگ (۱۴۰۰) دریافتند که شمول مالی و کیفیت حکمرانی، اثر مثبت و معنا داری بر ثبات مالی دارد. شیر منهجی و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که پیاده سازی سازو کارهای حاکمیت شرکتی موجب بهبود عملکرد مالی بانکها میشود. سالاریه و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی که انجام دادند، شاخصهای کیفیت مدیریت منابع انسانی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی ایران را شناسایی کردند در بندی و حق شناس (۱۳۹۹) از منظر حکمرانی خوب نتیجه می گیرند که دلیل ضعف های نهادی و ساختاری، شفافیت از وضعیت مناسبی برخوردار نمی باشد. قائمی اصل و ولایی (۱۳۹۹) نشان دادند که فساد اداری منجر به کاهش سودآوری بانک ها می شود، لذا برای مقابله با فساد اداری در بانک ها، نظارت، اجرای قوانین و مقررات، افزایش جریمه ها و اطلاع رسانی در خصوص بانکهای خاطی ضرورت دارد. جولایی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی نتیجه می گیرند که ثبات رهبری و مدیریت، حساب دهی و پاسخگویی، تنقیح قوانین: حاکمیت قانون و فساد گریزی به عنوان ابعاد الگوی مدیریت عملکرد مبتنی بر حکمرانی خوب در بخش دولتی مؤثر میباشند ۲۰ که برپایه نتایج تحقیق هنرمند و گرایلو (۱۳۹۷) حاکمیت شرکتی بر سلامت مالی بانک تأثیر مثبت و معنا داری دارد. پور عزت و همکاران (۱۳۹۷) سیستم تراج نوین در قالب سوداگری اداری را بر مبنای روش نظریه داده بنیاد طراحی کردند. الوانی و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند که فضایل اخلاقی و معنوی، سازو کارهای نظارتی و ارزشیابی و ساز و کارهای ساختاری موجب باز دارندگی فساد اداری می شود. با توجه به مطالب ذکر شده، پژوهش حاضر در صدد است. شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب را با رویکرد تحلیل مضمون شناسایی کند. بر این اساس، در پژوهش حاضر، به این سوال اساسی پاسخ داده می شود که شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب در سازمان های دولتی شهرستان مسجده سلیمان کدامند؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش تحقیق یک تحقیق کیفی محسوب می شود که با روش تحلیل مضمون و با رویکرد اکتشافی انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل خبرگان سازمانهای دولتی شهرستان مسجده سلیمان می باشد. که از میان آن ها تعداد ۱۶ نفر با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند قضاوتی برای انجام مصاحبه انتخاب شدند. در روش نمونه گیری هدفمند قضاوتی پژوهشگر به آگاه ترین و با تجربه ترین افراد خبره برای گردآوری داده های مورد نیاز تحقیق خود مراجعه می کند. داده های تحقیق با استفاده از روش میدانی جمع آوری گردید. ابزار گردآوری داده های مورد نیاز تحقیق مصاحبه از نوع مصاحبه نیمه ساخت یافته بوده است. انجام مصاحبه با خبرگان تا رسیدن داده ها به مرحله اشباع نظری ادامه یافت، با آن که در این تحقیق در طی مصاحبه با خبره چهاردهم، داده ها به مرحله اشباع نظری رسیدند ولی انجام مصاحبه تا خبره شانزدهم نیز ادامه یافت. مصاحبه ها در بستر واقعی پژوهش و در یک فضای آرام و دوستانه در جهت اهداف و سوالات تحقیق انجام شد و هر مصاحبه به طور میانگین ۶۰ دقیقه به طول انجامید. برای تجزیه و تحلیل داده های تحقیق از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. تحلیل مضمون یکی از روشهای کیفی است که به توصیف، تحلیل و تفسیر داده های کیفی می پردازد. در فرآیند تحلیل داده ها در مرحله اول، پس از مرور و بازخوانی مجدد متن مصاحبه ها کدهای مفهومی اولیه شناسایی و استخراج شدند. پس کدهای مفهومی اولیه شناسایی شده بر اساس قرابت مفهومی در مضامین پایه تجمیع و نام گذاری شدند. در مرحله دوم، مضامین پایه شناسایی شده بر اساس اشتراکات لفظی و معنایی در قالب مضامین سازمان دهنده دسته بندی شدند. در نهایت، مضامین

سازمان دهنده شناسایی شده در مضمون فراگیر تحت عنوان سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب قرار گرفتند. قابل ذکر است برای کدگذاری و دسته بندی مضامین از نرم افزار مکس کیودا کمک گرفته شده است. برای حصول اطمینان از اعتبار پژوهش دقیق بودن نتایج تحقیق اقدامات زیر انجام گرفت: (۱) تطبیق توسط مشارکت کنندگان: مصاحبه شوندهگان نتایج حاصل از کدگذاری مضامین را بازبینی و نظر خود را در ارتباط با آن ابراز کردند، دیدگاه مشارکت کنندگان نتایج به دست آمده از کدگذاری مضامین را تأیید کردند. (۲) بررسی توسط همکار برای انجام این کار متن مصاحبه ها توسط یک ارزیاب دانشجوی فارغ التحصیل رشته مدیریت ولتی مسلط به روش تحلیل مضمون مجدداً کد گذاری شدند. نتایج تکرار پذیری کدها نشان داد که قابلیت اعتماد کد گذاری ها قابل تأیید می باشد. (۳) مشارکتی بودن تحقیق: در فرآیند تحلیل و تفسیر داده ها از مشارکت کنندگان کمک گرفته شد.

یافته های تحقیق

تجزیه و تحلیل داده های تحقیق

تجزیه و تحلیل داده های تحقیق به منظور پاسخ به این سوال اساس تحقیق مبنی بر: شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب در سازمان های دولتی شهرستان مسجد سلیمان کدامند؟ انجام شده است. برای پاسخ به سوال فوق، مصاحبه های با خبرگان سازمانهای مورد مطالعه به عمل آمد و متن مصاحبه های گردآوری شده با استفاده از روش تحلیل مضمون تحلیل و کد گذاری و دسته بندی شدند. ابتدا متن مصاحبه ها به دقت مطالعه شدند و سپس کدهای مفهومی اولیه از آنها استخراج شدند سپس کدهای مفهومی اولیه بر اساس اشتراکات لفظی و معنایی در یک کد نهایی (مضمون) تجمیع و نام گذاری شدند. نتایج این مرحله از تحلیل و کدگذاری منجر به شناسایی مضامین پایه گردید. در مرحله دوم، مضامین پایه شناسایی شده بر اساس قرابت مفهومی در قالب مضامین سازمان دهنده دسته بندی شدند. در نهایت، مضامین سازمان دهنده شناسایی شده در قالب مضمون فراگیر قرار گرفته و همچنین مدل مفهومی تحقیق احصاء گردید. نتایج حاصله از تحلیل داده ها در جدول (۱) نشان داده شده است.

جدول (۱): شناسایی مولفه ها و شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب با استفاده از روش تحلیل

مضمون

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده (شاخص ها)	شناسه مولفه ها	مضامین پایه (شاخص ها)	شناسه شاخص ها
سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب	قانون مداری مالی	Q	حاکمیت قانون در سازمان	Q1
			تسلط مدیران سازمان بر قوانین و مقررات مالی	Q2
			التزام کارکنان امور مالی به اجرای صحیح قوانین و مقررات مرتبط با وظایف مالی	Q3
			اجرای صحیح تکالیف و احکام قانونی بودجه	Q4
مسئولیت پذیری مالی	M	M	مسئولیت پذیری اجتماعی سازمان	M1
			ترجیح منافع عمومی جامعه بر منافع فردی و گروهی	M2
			تقویت روحیه مسئولیت پذیری در سازمان	M3
			رعایت وجدان کاری و اخلاق حرفه ای و تصمیم گیری بر مبنای منافع عمومی	M4
شفافیت مالی	S	S	ثبت و ضبط کلیه عملیات مالی سازمان	S1
			شفاف سازی و مستند سازی صورت های مالی	S2

S3	اعلام اصلاحات مربوط به حسابرسی گزارش های مالی و اسناد مالی سازمان			
S4	اطلاع رسانی به موقع کلیه معاملات، مناقصات و مزایده های سازمانی			
S5	ایجاد بانک های اطلاعاتی و سامانه های الکترونیکی اطلاع رسانی و اشتراک گذاری اطلاعات مالی			
G1		G	پاسخگویی مالی	
G2				
G3				
G4				
G5				
K1		K	مشارکت جویی مالی	
K2				
K3				
R1		R	کارایی و اثربخشی مالی	
R2				
R3				
R4				
R5				
R6				
N1		N	نظارت مالی	
N2				
N3				
N4				
N5				
N6				
N7				
A1		A	عدالت مالی	
A2				
A3				
A4				
A5				
F1		F	مبارزه با فساد	
F2				
F3				
F4				
F5				

همان طور که جدول (۱) نشان می‌دهد نتایج به دست از فرآیند تحلیل و کد گذاری داده‌ها تعداد ۴۴ شاخص (مضامین پایه) شناسایی و در قالب ۹ مؤلفه مضامین سازمان دهنده دسته بندی شدند. در واقع، مضامین پایه و سازمان دهنده شناسایی شده تشکیل دهنده مضمون فراگیر سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب در سازمان های دولتی می باشد. بی نتیجه گیری و پیشنهاد رات هدف از انجام این پژوهش شناسایی شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب بوده که در همین راستا مصاحبه نیمه ساخت یافته با خبرگان سازمان ها دولتی شهرستان مسجد سلیمان به عمل آمد و متن مصاحبه ها با استفاده از روش تحلیل مضمون تجزیه و تحلیل شدند. مطابق با نتایج حاصله از تحلیل داده ها تعداد ۴۴ شاخص در قالب ۹ مؤلفه به عنوان مولفه ها و شاخص های سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب در سازمانهای دولتی مورد مطالعه شناسایی و احصاء گردید.

صلاح مطابق با تحلیل های صورت گرفته شده اولین مؤلفه سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب تحت عنوان در قانون مداری مالی شناسایی شد و شامل چهار شاخص همچون حاکمیت قانون، تسلط مدیران و التزام کارکنان به قوانین و مقررات مالی و اجرای صحیح تکالیف و احکام قانونی بودجه می باشد. در تأیید این یافته از پژوهش حاضر، سالاریه و همکاران (۱۳۹۹) و جولایی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی که انجام دادند نتیجه می گیرند حاکمیت قانون و احترام به قوانین سنگ بنای حکمرانی خوب میباشد. حاکمیت قانون و اعمال قوانین و مقررات در کاهش فسادهای مالی و ارتقاء سلامت مالی سازمان تأثیر مستقیمی دارد.

دومین مؤلفه تحت عنوان مسوولیت پذیری مالی شناسایی شد که شامل چهار شاخص همچون مسوولیت پذیری اجتماعی، ترجیح منافع جامعه بر منافع فردی، تقویت روحیه مسوولیت پذیری و وجدان کاری و اخلاق حرفه و تصمیم گیری می باشد. جولایی و همکاران (۱۳۹۸) و الوانی و همکاران بر مسوولیت پذیری تأکید دارند و بیان می دارند که مسوولیت پذیری یکی از مولفه های حکمرانی خوب می باشد که اثر بازدارندگی بر فساد مالی دارد. بر این اساس افرادی که مسوولیت پذیر باشند پاسخگو نیز خواهند بود. مطابق با تحلیل های انجام شده سومین مؤلفه سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب تحت عنوان شفافیت مالی شناسایی شده است و شامل پنج شاخص همچون ثبت و ضبط اسناد مالی، شفاف سازی و مستند سازی عملیات مالی، حسابرسی گزارش های مالی، اطلاع رسانی به موقع و بانک های اطلاعاتی و سامانه های الکترونیکی و اشتراک گذاری اطلاعات می باشد. این بخش از یافته های پژوهش حاضر با نتایج تحقیقات بزرگ اصل و همکاران (۱۴۰۱) حدیدی و همکاران (۱۴۰۱)، در بندی و حق شناس (۱۳۹۹) و طبایی زاده فشار کی و همکاران (۱۳۹۷) همخوانی دارد. یکی از اصول مشترک و پر کاربرد بین حکمرانی خوب و سلامت مالی همین شفافیت می باشد. شفافیت اطلاعاتی عاملی تأثیر گذار در حفظ و ارتقاء سلامت مالی سازمانهای است. چهارمین مؤلفه تحت عنوان پاسخگویی مالی شناسایی شده و شامل پنج شاخص شما پاسخگویی مدیران و کارکنان، پاسخگویی به دستگاه های نظارتی، رسانه های جمعی و افکار عمومی و تقویت روحیه پاسخگویی و اصلاح شیوه های پاسخگویی می باشد.

این بخش از یافته های پژوهش حاضر با نتایج تحقیقات آریایی و همکاران (۱۴۰۱) الفتی (۱۴۰۰) و جولایی و همکاران (۱۳۹۸) همخوانی دارد. در تبیین این یافته می توان گفت که پاسخگویی یکی از ارکان حکمرانی خوب می باشد. بر این اساس وقتی مسوولان سازمانی نسبت به عملکرد خود پاسخگو باشند و مسوولیت اعمال خود را بپذیرند تأثیر مستقیمی بر بهبود سلامت مالی سازمان خواهد داشت. در نتیجه پاسخگویی مدیران و کارکنان سبب ارتقاء سلامت مالی خواهد شد. مطابق با تحلیلهای صورت گرفته شده پنجمین مؤلفه تحت عنوان مشارکت جویی مالی شناسایی شده است که شامل سه شاخص با محوریت تصمیم گیری مشارکتی، تقویت روحیه همکاری و استفاده از نظرات نخبگان و مراکز علمی و پژوهش میباشد. در همین راستا، حبیبی بناقتی و همکاران (۱۴۰۱)، آریایی و همکاران (۱۴۰۱)، حریری د همکاران (۱۴۰۱) و سالاریه و همکاران (۱۳۹۹) بیان داشتند که مشارکت یکی از مؤلفه های حکمرانی خوب می باشد. در تبیین

این یافته می توان گفت که تأمین و استمرار سلامت مالی سازمان ها مستلزم مشارکت همه اعضای سازمان و ذی نفعان می باشد. لذا استفاده از نظرات سایر افراد آگاه و متخصص باعث تقویت سلامت مالی سازمان ها می شود. ششمین مؤلفه سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب کارایی و اثر بخشی است که شامل شش شاخص همچون تخصیص بهینه منابع، تعیین استانداردهای حسابداری، سنجش سلامت، مالی اصلاح سیستم.

ها و فرآیندهای مالی، شایسته سالاری و جلب اعتماد عمومی می باشد. در تحقیقات انجام شده آریایی و همکاران (۱۴۰۱)، حبیبی بنافتی و همکاران (۱۴۰۱) و جولایی و همکاران (۱۳۹۸) کارایی و اثربخشی را به عنوان یکی از مولفه های حکمرانی خوب می دانسته اند. در تبیین این یافته می توان گفت که کارایی بر تخصیص بهینه منابع و اثر بخش بر میزان دستیابی به اهداف سازمان تأکید دارد. بر این اساس سازمانی که دارای کارایی و اثر بخشی باشد این امر منجر بهبود سلامت مالی سازمان خواهد شد.

مطابق با تحلیل های انجام شده هفتمین مؤلفه سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب تحت عنوان نظارت مالی شناسایی شده و شامل هفت شاخص با محوریت تقویت سیستم نظارت و کنترل داخلی سازمان، همکاری با دستگاه های نظارتی، ایجاد رویه های هشدار دهنده، نظام تشویقی و تنبیهی، نظارت بودجه ای، رسیدگی به تخلفات و استفاده از سامانه های الکترونیکی نظر سنجی می باشد. این بخش از یافته های پژوهش حاضر با تحقیقات انجام شده صادقی عمر و آبادی و کاظمی (۱۴۰۱)، نبویان حمزه گلایی و همکاران (۱۴۰۱)، طاهری (۱۴۰۱) بالو نژاد نوری و فرهنگ (۱۴۰۰)، سالاریه و همکاران (۱۳۹۹) و پورعزت و همکاران (۱۳۹۷) همسو می باشد که بیان داشته اند نظارت یکی از مؤلفه های حکمرانی خوب می باشد. در نتیجه میتوان گفت که اعمال نظارت و کنترل بر امور مالی سازمانی باعث حفظ و ارتقاء سلامت مالی سازمان ها می شود و به این ترتیب نظارت موثر عاملی بازدارنده بروز فساد مالی در سطوح مختلف سازمان ها است. مطابق با تحلیل های انجام شده هشتمین مؤلفه سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب تحت عنوان عدالت مالی شناسایی شده است. این مؤلفه شامل پنج شاخص همچون رعایت عدالت در تخصیص منابع، اعمال برابر قوانین، رعایت عدالت اجتماعی و ترویج فرهنگ عدالت محوری می باشد. در راستای این یافته، آریایی و همکاران (۱۴۰۱) و طاهری (۱۴۰۱) بیان داشتند که عدالت یکی از مؤلفه های حکمرانی خوب می باشد. در تبیین این یافته می توان گفت که تخصیص منابع بر مبنای عدالت، سلامت مالی سازمان را تقویت می نماید و اعضای سازمان نسبت سازمان ادراک منصفانه ای خواهند داشت. بر این اساس عدالت هم عامل تقویت کننده سلامت مالی و هم عامل بازدارنده فساد مالی در سازمان ها می باشد. مطابق با تحلیل های صورت گرفته شده نهمین مؤلفه سلامت مالی بر مبنای حکمرانی خوب تحت عنوان مبارزه با فساد شناسایی شده است که شامل پنج شاخص همچون رعایت اصل تعارض منافع، انضباط مالی، رعایت احکام بودجه، گزارش به موقع تخلفات، تقویت فرهنگ و ارزشهای دینی و اخلاق حرفه ای می باشد این بخش از یافته های تحقیق با نتایج تحقیقات نبویان حمزه کلایی و همکاران (۱۴۰۱)، آریایی و همکاران (۱۱۴۰)، حریری و همکاران (۱۴۰۱) و سالاریه و همکاران (۱۳۹۹) می باشد که تأکید داشتند مبارزه با فساد یکی از مولفه های حکمرانی خوب می باشد که نتیجه آن منجر به بهبود سلامت مالی سازمان ها می شود. در نتیجه گیری نهایی میتوان بیان داشت که اعمال اصول و فرآیندهای حکمرانی خوب در سازمان ها منجر به ارتقاء و حفظ سلامت مالی سازمان ها می شود. پژوهشگران از جهات مختلفی به این موضوع پرداخته اند.

به طور مثال می توان به تحقیقات بزرگ اصل و همکاران (۱۴۰۱)، امین و همکاران (۱۴۰۰) قائمی اصل و ولایی (۱۳۹۹)، شیر منهجی و مکاران (۱۴۰۰)، هنرمند و گرایلو (۱۳۹۷) اشاره نمود که از جهات مختلفی با استفاده از شاخص های حکمرانی خوب به تبیین موضوع سلامت مالی در سازمان ها پرداخته اند. در نهایت می توان نتیجه گرفت که مؤلفه ها و شاخص های حکمرانی خوب زمینه ساز و تقویت کننده سلامت مالی در سازمان ها می باشد.

- در این قسمت با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاداتی ارائه می شود:
- ۱- با توجه به اهمیت مؤلفه قانون مداری پیشنهاد می شود فرهنگ قانون مداری و احترام به قوانین مالی مورد توجه مدیران سازمان ها قرار گیرد.
  - ۲- با توجه به اهمیت مؤلفه مسؤولیت پذیری مالی پیشنهاد می شود که ضمن تعیین حدود وظایف و نقش های عملکردی هر یک از اعضای سازمان ، روحیه مسؤولیت پذیری در سازمان ها تقویت شود.
  - ۳- با توجه به اهمیت مؤلفه ، شفافیت مالی پیشنهاد می شود از سیستم های حسابداری و انتشار به موقع صورتهای مالی و اطلاع رسانی، عملیات مالی سازمان ها شفاف شود. با توجه به اهمیت مؤلفه پاسخگویی مالی پیشنهاد می شود برای پاسخگو کردن مدیران و کارکنان معیارها و استانداردهایی در نظر گرفته شود که هر یک به میزان مسؤولیت خود و در چارچوب قوانین و مقررات سازمانی نسبت به عملکرد خود پاسخگو باشد.
  - ۴- با توجه به اهمیت مؤلفه مشارکت جویی مالی پیشنهاد می شود که مدیران از سبک تصمیم گیری مشارکتی استفاده نمایند تا با استفاده از نظرات و دیدگاه های افراد به تقویه سیستم سلامت مالی سازمان بپردازند.
  - ۵- با توجه به اهمیت مؤلفه کارآیی و اثربخشی مالی توصیه می شود که با استفاده از بازخوردهای دریافتی از سیستم مدیریت عملکرد به تقویت جنبه های سلامت مالی سازمان بپردازند.
  - ۶- با توجه به اهمیت مؤلفه نظارت مالی پیشنهاد می شود که نظام نظارت و کنترل مستقل و مقتدر نظام تشویق و تنبیه اثر بخش و اثر بخش در سازمان ها ایجاد شود تا هر گونه تخلف و فساد را رصد نماید و با ارائه گزارشهای به موقع از بروز احتمال بروز تخلفات و فسادهای مالی جلوگیری نماید.
  - ۷- با توجه به اهمیت مؤلفه عدالت محوری پیشنهاد میشود که مدیران عدالت را سرلوحه اقدامات خود قرار دهند و فرهنگ عدالت محوری را در راستای تقویت سلامت مالی که در سازمان ترویج دهند.
  - ۸- با توجه به اهمیت مؤلفه «مبارزه با فساد» توصیه میشود با برگزاری کارگاه های آموزشی، آگاه سازی و فرهنگ سازی و تقویت اخلاق حرفه ای به صورت بلند مدت مسیر استمرار سلامت مالی را در سازمان هموار نمایند.

منابع

- ✓ قائمی اصل، مهدی، ولایی، فیروزه، (۱۳۹۹)، بررسی تأثیر فساد اداری بر سلامت مالی در نظام بانکی ایران، فصلنامه علمی پژوهشهای اقتصادی رشد و توسعه پایدار، دوره ۲، شماره ۲۰، صص ۱۷۷-۲۱۲.
- ✓ ملکیان کله بستی، اسفندیار، محمدی، معصومه، (۱۳۹۷)، ارائه مدلی جهت سنجش سلامت مالی در بانکداری ایران با در نظر گرفتن شاخص های کملز و حاکمیت شرکتی، فصلنامه علمی پژوهشهای اقتصاد پولی و مالی، دوره ۱۷، شماره ۲۶، صص ۱۵۴-۱۲۱.
- ✓ مرتضوی امامی زواره، سید علی، محمود اوغلی، رضا، روحانی، حسین، (۱۴۰۰)، نظام پاسخگویی در حکمرانی خوب و رابطه آن با دینداری در شرایط شیوع ویروس کرونا، مورد مطالعه کارکنان فرمانداری شهرستان اردستان، فصلنامه علمی جامعه شناسی ایران، دوره ۴، شماره ۲، صص ۱۵۱-۱۶۹.
- ✓ یعقوبی، اسماعیل، (۱۳۹۶)، حکمرانی خوب و ارتقای سلامت نظام اداری: تبیین نقش دولت الکترونیک، فصلنامه پژوهشهای مدیریت عمومی، دوره ۱۰، شماره ۳۷، صص ۲۰۳-۲۲۲.
- ✓ زارعی، بهادر، احمدی، سید عباس، عابدی در چه، محسن، (۱۴۰۰)، الگویابی حکمرانی متعالی برای ارتقای اقتدار ملی در حکمرانیهای اسلامی، فصلنامه علمی حکومت اسلامی، دوره ۱۱، شماره ۲۶، صص ۱۰۶-۱۵۴.

- ✓ طبیعی اکبری، لاله، بابازاده، محمود، سامعی، قاسم، آخوند زاده یوسفی، طاهره، (۱۳۴۹)، تأثیرات حکمرانی خوب و اصلاحات مالی بر بهره وری کل عوامل تولید بر بخش صنعت و معدن ایران، فصلنامه علمی مدیریت دولتی، دوره ۱۲، شماره ۲، صص ۲۶۳-۲۹۰.
- ✓ حبیبی بناقتی، علیرضا، خطیر پاشا، کیومرث، قلی پور، یوسف، باقرزاده، محمد رضا، (۱۴۰۱)، ارائه مدل سلامت سازمانی در ادارات دولتی، فصلنامه علمی نوآوری های مدیریت آموزشی، دوره ۱۸، شماره ۲، صص ۳۰-۴۳.
- ✓ بزرگ اصل، موسی، باباجانی، جعفر، امیری، میثم، جعفری خوشه مهر، اشرف، (۱۴۰۱)، ارزیابی اثر حاکمیت شرکتی بر سلامت مالی بانک ها، ماهنامه علمی جامعه شناسی سیاسی ایران، دوره ۵، شماره ۱۲، صص ۲۲۰۱-۲۲۲۳.
- ✓ آریایی، افشین، منیاء الدینی، محمد، بهشتی فر، ملیکه، (۱۴۰۱)، تبیین معضلات قوه مجریه در پرتو نظریه منشوری و ارائه الگویی در راستای نیل به حکمرانی خوب، ماهنامه علمی جامعه شناسی سیاسی ایران، دوره ۵، شماره ۱۲، صص ۱۹۷۴-۲۰۰۰.
- ✓ حریری، نجلا، فرشجی، مرتضی، مطلبی، داریوش، عباسی فرد، محمد رضا، (۱۴۰۱)، ارائه الگوی اطلاع رسانی شفافیت قوانین و سیاست گذاری ها از طریق سامانه های دولتی ایران، ماهنامه علمی جامعه شناسی ایران، دوره ۵، شماره ۱۱، صص ۳۵۲۵-۳۵۴۶.
- ✓ صادقی، عمر، آبادی، بهروز، کاظمی، احسان، (۱۴۰۱)، تحلیل اثر حکمرانی خوب و چرخه های سیاسی بر تغییرات نقدینگی و کسری بودجه در ایران و فصلنامه علمی پژوهش های اقتصادی ایران، شماره ۱۹، صص ۱۷۱-۲۰۷.
- ✓ طاهری، یاشار، (۱۴۰۱)، رویکرد حقوقی مبارزه با فساد در نظام حکمرانی اداری مستقر ایران در پرتو فرمان مشروطیت و قانون اساسی ایران، پژوهشنامه تاریخ، سیاست و رسانه، دوره ۵، شماره ۱، صص ۸۳-۱۴۰.
- ✓ نبویان حمزه کلایی، سید محمد رضا، باقرزاده، محمد رضا، جعفری کلاریجانی، سید احمد، طبری، مجتبی، باقرزاده، محمد سعید، (۱۴۰۱)، طراحی و اعتباریابی مدل بومی حکمرانی خوب مبتنی بر آموزه های دینی با رویکرد آمیخته، فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی، دوره ۱۱، شماره ۲، صص ۸۱-۱۱۳.
- ✓ الفتی، امیره، (۱۴۰۰)، تأثیر حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی با نقش میانجی گری پاسخگویی در وزارت ورزش و جوانان ایران، فصلنامه علمی پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی، شماره ۱۰، صص ۱۳-۷۷.
- ✓ امین، وحید، فغانی، ماکرانی، خروه ذبیعی، علی، (۱۴۰۰)، بررسی نقش تعدیل گری حاکمیت شرکتی در رابطه بین عملکرد پایداری و عملکرد مالی شرکت، فصلنامه پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۱۱، شماره ۴۱، صص ۱۰-۲۶.
- ✓ بالونزاد نوری، روزبه، فرهنگ، امیر علی، (۱۴۰۰)، ارتباط کیفیت حکمرانی و ثبات مالی با لحاظ نقش میانجی گری شمول مالی، فصلنامه تحقیقات اقتصادی، دوره ۴، شماره ۵۶، صص ۶۷۳-۷۰۱.
- ✓ شیر منهجی، محمد باقر، نوراحمدی، محمد جواد توسلی، محمد اسماعیل، (۱۴۰۰)، فرا تحلیل روابط بین سازو کارهای حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی در بانک های اسلامی، فصلنامه علمی معرفت اقتصاد اسلامی، دوره ۱۲، شماره ۲، صص ۲۵۰-۲۹۷.
- ✓ سالاریه، نورا، دانایی فرد، حسن، رهنورد، فرج اله، رجب زاده، علی، (۱۴۰۰)، طراحی شاخص اندازه گیری کیفیت مدیریت منابع انسانی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی ایران. فصلنامه علمی مدیریت سازمانهای دولتی، دوره ۱۳، شماره ۴۷، صص ۱۸۹-۲۱۸.
- ✓ در بندی، مارال، حق شناس، محمد جواد، (۱۳۹۹)، بررسی شاخص شفافیت از منظر حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه پژوهش های جغرافیای سیاسی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۱۰-۱۹.

- ✓ جولایی، حمید صلواتی، عادل، احمدی، کیومرث، محمدی، عطا الله، (۱۳۸۹)، تبیین عناصر محتوایی الگوی مدیریت عملکرد مبتنی بر حکمرانی خوب در بخش دولتی، فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت عمومی، دوره ۱۲، شماره ۴۵، صص ۱۸۷-۲۱۰.
- ✓ هنرمند، مهدی گریلو، سحر، (۱۳۹۷)، نقش حاکمیت شرکتی بر سلامت و فساد مالی بانکها، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، شماره ۱۰، صص ۱۰۷-۱۲۲.
- ✓ پور عزت، علی اصغر، قربانی، علی، عبدی، جهان، نجار شمس، فاطمه، (۱۳۹۷)، بازنمایی سیستم تراج نوین در قالب سوداگری اداری، فصلنامه علمی مدیریت دولتی، دوره ۱۰، شماره ۲، صص ۲۰۹-۲۲۶.
- ✓ الوانی، سید مهدی، قربانی زاده، وجه الله، اسلام پناه، مهدی، (۱۳۹۶)، اولویت بندی معیارهای تاثیر گذار بر بازدارندگی فساد اداری با اتکاء به رهنمودهای اسلامی، فصلنامه علمی مدیریت دولتی، دوره ۹، شماره ۲، صص ۲۸۳-۳۰۶.

